

УДК: 272-726.2(44)''04''32

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/fhi.2025.26.4978>

ФЕНОМЕН ЄПИСКОПІВ-ПОЛІТИКІВ У ПЕРІОД РАНЬОГО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕЗАРІЯ АРЛЬСЬКОГО

Вікторія РОЗЛУЦЬКА

Український Католицький Університет
катедра Богослов'я

вулиця Іларіона Свенціцького, 17, 79011, Львів, Україна

e-mail: Rozlutska.v@ucu.edu.ua

ORCID ID: 0009-0003-5999-9154

Стаття досліджує діяльність ранньосередньовічного єпископа Цезарія Арльського (469/70–542), акцентуючи увагу на його ролі посередника між церковною та світською владами. Основною ідеєю статті є продемонструвати, що трансформація діяльності єпископа із суто єклезіальної площини до посади з елементами політичної влади була неочікуваним наслідком тодішньої суспільно-політичної кон'юнктури.

Посада єпископа в її первісному розумінні та за звичних умов зобов'язувала до нагляду за спільнотою мирян та підлеглих священнослужителів. Однак, зона діяльності Цезарія Арльського – південна Галлія, наприкінці V ст. – початку VI ст. була політично та культурно нестабільним регіоном, що пояснювалось роздробленістю, міжусобними війнами, впливом чужорідних культур. Така ситуація вимагала неабиякої гнучкості і, як результат, від єпископів очікувався вихід за межі своїх існуючих повноважень, вирішення і налагодження також політичних питань.

Збережене листування, проповіді та *Життя* як Цезарія, так і інших тогочасних єпископів свідчить, що у період раннього Середньовіччя існувала певна тенденція, яка сприяла формуванню образу “єпископа-політика”. Це стає особливо помітним у тогочасній агіографічній літературі.

Дослідження підкреслює складний характер єпископської влади у ранньосередньовічній Європі, де єпископи, хоча не завжди, мали пряму політичну владу, проте відігравали вирішальну роль у керуванні та підтримці стабільності своїх громад.

Ключові слова: раннє Середньовіччя, Цезарій Арльський, єпископи, політика, християнізація, агіографія, релігійна влада.

Актуальність цього дослідження полягає у висвітленні того, як агіографічні тексти формували і легітимізували суспільно-політичну роль єпископів у перехідний період між пізньою Античністю та раннім Середньовіччям. Стаття дозволяє по-новому осмислити механізми формування авторитету церковних лідерів, зокрема їхню діяльність у спільноті, а також зрозуміти підґрунтя середньовічного політичного богослов'я.

Метою статті є дослідження ролі єпископів як релігійних і політичних лідерів на прикладі діяльності середньовічного проповідника, єпископа Цезарія Арльського (468/470–542). Аналізуючи вплив Цезарія як на церковні реформи, так і на світське управління в ширшому контексті, стаття має за ціль висвітлити трансформацію єпископської влади в цей період. Крім того, простежити, як ця трансформація була відображена в агіографічному жанрі IV–го і V-го ст., що транслював образ єпископів не лише як духовних осіб, а й як ключових політичних діячів ранньосередньовічного суспільства. Важливо дати відповідь, чи ця залученість до суспільної діяльності існувала лише на рівні приватних настанов, які можна відстежити у листах та проповідях, чи здійснювалася безпосередньо за їхньої участі й була активно інкорпорована в діяльність.

Для досягнення поставленої мети в статті опрацьовано листи Цезарія та його проповіді. Окремі фрагменти агіографії єпископа досліджуються засобами герменевтичного методу, а отримані результати співставляються з листами, що дозволить підтвердити достовірність фактів, представлених в *Житті*. Найважливішими у доробку вивчення постаті й творчості Цезарія Арльського є дослідження американського історика Вільяма Клінгширна, автора книг “*Цезарій Арльський: Життя, Заповіт, Листи*”¹ та “*Цезарій Арльський: створення християнської громади у пізньоантичний період*”². У першій праці присутні цінні для нашої роботи класифікація листів, відомості про час та мету їх написання. У другій книзі увагу зосереджено на методах і стратегіях Цезарія щодо формування християнської спільноти в Арлі, що водночас дає нам вичерпну інформацію про історичний контекст того часу.

¹ William E. Klingshirn, *Caesarius of Arles: Life, Testament, Letters*. (Liverpool University Press: Liverpool, 1994).

² William E. Klingshirn, *Caesarius of Arles: The Making of a Christian Community in Late Antique Gaul*. (The Catholic University of America: Washington D.C., 2004).

Між душпастирським і суспільним служінням

Період пізньої Античності, а за ним перехід до раннього Середньовіччя, позначався новими перспективами для розвитку та поширення християнства. Передусім це зумовлено тим, що вже на той час гоніння на віруючих і заборона їхньої релігії відійшли в минуле, християнство більше не вважалося чимось маргінальним. Це дозволило прихильникам Христа інкорпоруватися в життя тогочасної Європи, впливати на владу і суспільство. Перед Церквою нерідко поступалося світське керівництво. Друга зміна, на якій важливо наголосити, – це великий вплив римської аристократії у клерикальну сферу. Посада єпископа вважалася надзвичайно престижною. До того ж чимало галоримлян були готові змагатися за неї. Причиною такої популярності була політична ситуація в Галлії та боротьба за неї між франками, бургундцями, вестготами та остготами. Просування в сфері державної кар'єри було практично неможливим, тому найкращим варіантом зберегти або досягти престижного статусу було закріпитися на церковній посаді. Єпископ повинен був представляти інтереси своїх вірних перед варварськими королями та елітою, тому фокус функцій духовенства змістився із суто пастирського також і на соціальний, де єпископ займався важливими дипломатичними справами і був сполучною ланкою між Церквою та державою³. Отож, “політика / політична діяльність” у період пізньої Античності та раннього Середньовіччя була тісно переплетена з релігійною владою.

Цезарій Арльський був одним із тих церковних аристократів, якому довелося займатися також важливими політичними справами, завдяки чому він став рушієм багатьох історичних подій на перетині V–VI ст. Незважаючи на те, що єпископ насамперед відомий як проповідник, у біографічних оповідях та листах можна віднайти чимало відомостей про його політико-дипломатичні місії. Арль під час єпископату Цезарія було одним із найбагатших та найактивніших міських осередків у Галлії. Майстерне адміністрування дієцезією Цезарієм стало прикладом для наслідування, адже у ті часи більшість духовенства побоювалися займатися суспільними та фінансовими справами в церквах, вважаючи, що такого роду діяльності можуть вплинути на їхнє духовне життя. Вчитель Цезарія, Юліан Померій (бл. 450–500) у трактаті *De vita contemplativa* (кінець V-го ст.), наголошує, що для представників духовенства можливо виконувати обидві функції, як це робив Цезарій⁴. Отож, політико-адміністративний аспект діяльності єпископа ставав звичним явищем.

Хоча Нарбонська провінція, де знаходилася єпархія Цезарія, зберігала церковний зв'язок з Римським архієпископом, політично у VI ст. вона підпорядковувалася Вестготському королівству. Взаємодія Цезарія з різними представниками політичної і церковної сфери формувалася під впливом складної динаміки періоду, де вище і нижче духовенство, огорнуте авторитетом святості, часто виступало посередником між місцевим романізованим населенням і правлячими варварськими елітами. Ця взаємодія підкреслює унікальне взаємопроникнення релігійної та політичної влади в час, коли єпископи, зберігаючи церковну автономію, одночасно адаптувалися до нових політичних реалій.

Можемо виокремити особливу форму лідерства того часу, а саме взаємозв'язок між трьома авторитетами: імператор – святий – єпископ. Дослідниця Клаудія Рапп через *Життя* та вибрані листи єпископів простежує зв'язок кожної з цих авторитетних фігур щодо іншої, водночас демонструючи їхній вплив як на суспільні, так і на релігійні процеси⁵. Беручи за основу тодішній стиль для побудови агіографії, ми можемо простежити певні зміни, яких зазнав цей жанр в контексті посилення суспільної діяльності єпископів. По-перше, автори почали оповідати не лише історії про мученицьку смерть святих або подвиги аскетів, а й про діяльність “святих єпископів”, що надавало єпископам авторитету, який збагачував репутацією їхню активність в інших аспектах. По-друге, окрім надмірного наголошення на святості цих осіб, ми також знаходимо в текстах відомості про подорожі єпископів, їхні контакти з тамтешньою владою, отже оповіді також містять важливу історичну інформацію про конкретну територію і період.

³ Claudia Rapp, *Holy Bishops in Late Antiquity: The Nature of Christian Leadership in an Age of Transition*. (University of California Press: Berkeley and Los Angeles, California, 2005), 6.

⁴ Peter Brown, *Through the Eye of a Needle: Wealth, the Fall of Rome, and the Making of Christianity in the West, 350-550 AD*. (Princeton University Press, 2012), 487.

⁵ Claudia Rapp, *Holy Bishops in Late Antiquity: The Nature of Christian Leadership in an Age of Transition*. (University of California Press: Berkeley and Los Angeles, California, 2005), 3.

Формування авторитету єпископа

Аналізуючи зростання ролі єпископа, варто розглянути топоси святості, тобто загальні або повторювані твердження, особливо помітні в описах життя єпископів. Процес канонізації, тобто офіційне визнання людини святою, проходив під правовим контролем єпископів. Тим власне й можна пояснити появу такої великої кількості агіографічної літератури про них, її розквіт та активне поширення аж до XII ст. Дослідники визначають, що початок цього явища сягає доби пізньої Античності та раннього Середньовіччя⁶. Слід з'ясувати чи була ця святість реальною, чи надуманою; до яких методів вдавалися автори житій святих, що надихало їх і чи можна віднайти певну формулу, що зумовлювала подібність між ними.

Як приклад, окрім “*Життя святого єпископа Цезарія*”⁷, ми проаналізували життєпис Іларія Арльського (403–449), написаний Гоноратом Масилійським⁸, житіє Германа Осерського (378–448)⁹ авторства Констанція Ліонського (кінець V ст.) та агіографію єпископа Епіфанія (438–496)¹⁰, написану Енодієм (початок VI ст.). Тексти, обрані для порівняльного аналізу, не випадкові. Іларій та Цезарій, кожен у свій час, були духовними провідниками християн в Арлі. До того ж, автор житія Епіфанія – Енодій, народився у цьому місті, товаришував з Цезарієм (на що вказує листування між ними). В агіографії Германа, для прикладу, теж знаходимо згадки про відвідування Арля. Така територіальна приналежність єпископів, представлених у житіях, дозволяє краще простежити інтертекстуальні зв’язки та формулу зображення святих у Галлії. Окрім того, ці тексти є прикладом житій, присвячених єпископам-аристократам¹¹.

Перелік епітетів, використаних для позначення “святості” у згаданих в поданій нижче таблиці авторів, показує, що найбільш вичерпно їх вжито лише в *Житті Цезарія*. Для прикладу, слово *sanctus* (святий) вживається 42 рази, а *beatus* (блаженний) – 20. Водночас в житті Епіфанія знаходимо лише поодинокі використання цих термінів:

Іларій Арльський (нап.) кінець V ст.	Герман Осерський (нап.) кінець V ст.	Епіфаній з Павії (нап.) поч. VI ст.	Цезарій Арльський (нап.) сер. VI ст.
Sanctus, sanctus vir, beatus, venerabilis, vultus nivei candorem, fulgentium luminum faces ¹ (опис зовн.) ¹²	Sanctus, vir sanctus, gloriosus, piissimus, iustus ira ¹³	Sanctus, venerabilis, reverendus, beatissimus, insignis, integerrimo viro, frons cereae Pulchritudinis ¹⁴ (опис зовн.).	Sanctus, beatus, homo Christi, apostolicus vir, beatissimus, piissimus, angelicum vultum (опис зовн.) ¹⁵

Усі зазначені тексти, окрім житія Германа, були написані за дорученнями. Отже, побудова образу святого прямим чином залежала від того, що вимагали влада, суспільство або Церква. До того ж, використані прикметники в цих текстах стосовно єпископів вживалися задля створення та закріплення їхнього святого образу, підвищення авторитету як у релігійній, так і в світській сферах. Постійна поява термінів *sanctus* (святий), *beatus* (блаженний) та *venerabilis* (високоповажний) в агіографічній літературі наголошує на важливості цих ознак в ідеалізованому зображенні єпископів того часу. Ці слова не лише відображають особисті чесноти єпископів, а й підкреслюють їхню роль як лідерів, що

⁶ “Proceedings of the 3rd Hagiography Conference”, in *Saintly Bishops and Bishops’ Saints*, ed. Ott S. John, Trpimir Vedris. (Hagiotheca: Zagreb, 2012), 10–11.

⁷ *Vita sancti Caesarii episcopi Arelatensis*, (BHL 1508–1509); introduction, translation, commentary Edoardo Bona. (Hakkert: Amsterdam, 2002).

⁸ *Vita episcopus Hilarii Arelatensis Honoratum Massiliensis*, ed. J.P. Migne, (1847).

⁹ *Vita Germani episcopi Autissiodorensis auctore Constantio*, ed. Bruno, Krusch, et Wilhelm, Levison, (Hanoveriae, Lipsiae, 1920), 225–283.

¹⁰ *Vita B. Epiphanius Ennodius Ticinensis*, ed. J.P. Migne, (1847).

¹¹ John Michael Wallace-Hadrill, *The Frankish Church*. (Oxford University Press, New York, 1983), 80.

¹² Святий, святий муж, блаженний, високоповажний, краса білосніжного обличчя, погляд, виблискуючий сяйвом.

¹³ Святий, Святий муж, славний, набожний, праведний гнів.

¹⁴ Святий, високоповажний, достойний поваги, (найвищий ступінь) блаженніший, чудовий, добродісна людина, чоло красиве, наче з воску.

¹⁵ Святий, блаженний, чоловік/людина Христа, муж апостол, (найвищий ступінь) блаженніший, набожний, ангельський лик (опис зовнішності).

уособлюють християнські ідеали святості та побожності¹⁶. Отже, агіографічна література цілеспрямовано будувала авторитет святості єпископів.

Окрім намагання представити єпископів як блаженних мужів, тексти об'єднані кількома подібними темами:

1. Боротьба з поганством та ересями (аріанство, напівпелагіанство¹⁷);

2. Наявність чудес, які здійснюють єпископи; переважно вони пов'язані з явищами природи (гасіння вогню), що також є дотичним до язичницьких вірувань людей, і описували як єпископи опанували стихії за допомогою “молитви”, чим завойовували авторитет серед людей. Частою темою для агіографів є також опіка над бідними. У них вони зображують єпископів як борців із жадібною владою, яка відмовляється ділитися багатствами¹⁸.

3. Відносини єпископів зі світською владою. Найчастіше вони зображені в ролі мудрих радників світських правителів, що доводить вплив Церкви у цей період на суспільні справи. Всі єпископи, окрім Іларія, керуються компромісною моделлю врегулювання конфліктів. Особливо наголошується на їхньому “красномовстві¹⁹”.

4. Обґрунтування абсолютного авторитету Церкви та її доктрини. Незважаючи на те, що єпископи визнавали легітимність тодішньої влади, вони чітко розмежовували земне і духовне.

Такою пильною увагою до підкреслення особистого авторитету був оточений також Цезарій Арльський. Це може бути пов'язане з тим, що його біографію писали на замовлення сестри Цезарія Молодшої (померла 560 р.)²⁰, а розроблений через канонізацію “культ Цезарія” міг би бути засобом збільшення пожертв для очолюваного нею жіночого монастиря, який залишився без свого покровителя. Авторами агіографічних текстів також могли керувати прагнення представити свого героя відповідно до ідеалів тогочасних ідеологічних груп, чії інтереси вони відстоювали²¹. Таким чином Цезарій постає, як захисник бідних, сиріт, жінок, оборонцем віри та чудовим дипломатом. Про що так само згадує у листі (551–552) учень Цезарія Флоріан, абат Римського монастиря (VI ст.):

Владика Цезарій, блаженної пам'яті єпископ Арля, який благочестиво жив серед варварів і зберігав мир під час воєн. Він був батьком для сиріт і пастирем для нужденних, який безкорисливо творив великі благодіяння, і своїми словами та діями демонстрував правила католицького вчення²².

Взаємодія Цезарія зі світськими правителями

Якщо ж звернутись до взаємодії Цезарія зі світськими правителями, то тут корисним буде аналіз термінів, що використовувались для позначення правителів. У джерелах германські королі найменувались словами *Nefarius princeps* (нечестивий принцепс), *Barbarus* (варвар), *Ferocitas barbarorum* (варварська дикість), що мають негативну конотацію, однак причини їх вживання пов'язані з:

1. Відмінністю у сповіданні доктрини віри. Наприклад, прикметник “нечестивий” пояснюється тим, що особа сповідувала аріанську форму християнства.

2. Неприязним ставленням до негромадян Риму. Втім, у текстах також вживаються й інші терміни, які показують визнання легітимності влади, наприклад *Rex* (король) і *princeps* (принцепс).

Приклад висвітлення стосунків між церковною та світською владами яскраво проілюстрований у цьому фрагменті:

¹⁶ Claudia Rapp, *Holy Bishops in Late Antiquity: The Nature of Christian Leadership in an Age of Transition*. (University of California Press: Berkeley and Los Angeles, California, 2005), 53.

¹⁷ Напівпелагіанство — християнська течія, що виникла у V–VI ст. як реакція на раніше засуджене пелагіанство, засновником якого вважають Пелагія. Це також помилкове вчення, що виникло через неправильне тлумачення ідей Августина. Собор в Оранжі, скликаний Цезарієм у 529 році, остаточно вирішив питання про співвідношення свободи волі та благодаті. Цей собор відбувся в контексті боротьби за владу та вплив у провінціях Бургундів між Цезарієм і єпископами В'єна. Перемогу здобув Цезарій завдяки тісній співпраці з Римом.

¹⁸ Peter Brown, *Through the Eye of a Needle: Wealth, the Fall of Rome, and the Making of Christianity in the West, 350–550 AD*. (Princeton University Press, 2012), 512.

¹⁹ Цезарій навчався риторики у Юліана Померія, який також був знайомий з автором життя Епіфанія. Він передав вчення Августина Цезарію, який обґрунтовував його у пелагіанський супереччі на соборі в Оранжі (529).

²⁰ Цезарія Молодша – ігуменя жіночого монастиря св. Йоана, який був заснований Цезарієм у 510 р. в Аліскампі, поблизу Арля. Пізніше монастир перенесено в Арль. Була племінницею Цезарія.

²¹ Jacques Le Goff, *Saint Louis*.trans. Gareth Evan Golrad. (University of Notre Dame Press: Notre Dame, Indiana, 2009), 24.

²² *Merovingici et Karolini Aevi (I), Austrasicae 5, MGH Epistolae 5*, ed. Wilhelm Gundlach. (Berlin, 1888), 116–117.

(23) *І тому він [Цезарій] завжди наказував у церкві як там, так і всюди віддавати Богові те, що належить Богу, і кесареві те, що належить кесареві (Мт. 22,21), і далі, згідно з апостолом, коритися царям і владам, коли вони віддають справедливі накази, але зневажати в правителі зіпсованість аріанського вчення (йдеться про короля Аларіха II²³)* (Кн.1,23)²⁴.

Уривок є наочним прикладом розділення функцій земної та небесної влади у досліджуваний період. Цезарій апелював до того, що ми не можемо сприймати Цезаря як Бога, і так само Бога ми не можемо зводити до рівня Цезаря. Слід пам'ятати, що на початку VI ст. Арль перебував під владою аріанських правителів-остготів. І хоча Цезарій не підтримував аріанство, у проповідях часто повторював, що обов'язково потрібно підкорятися державній владі, навіть якщо вона є тимчасовою. Чимало осіб із оточення єпископа називали його зрадником, вплив Цезарія помітно зменшувався²⁵.

Попри відмінність у сповідванні християнства, між Цезарієм та королями вестготів та остготів не виникало релігійних конфліктів. Проте єпископа могли притягти до відповідальності за чутки про зв'язок з бургундами, з якими ворогував король вестготів Аларіх II у справі контролю над землями Провансу. Як описує автор житія, Цезарій опинився в засланні через наклеп писаря Луціана, але пізніше був героїчно виправданий і повернувся у дієцезію, натомість Аларіх II видав наказ з метою покарання наклепника. Подібна ситуація відбулася також між єпископом та королем остготів Теодоріхом приблизно у 512 р., що підтверджує лист Енодія до Цезарія (513):

Ви оголосили у своєму листі про результат (звітку), на який я сподівався. Бо в результаті вашого шановного листа я дізнався, що небесний імператор змусив короля (Теодоріха²⁶) знайти рішення у вашій справі²⁷.

Такі суперечності між ними зазвичай виникали через погляди арльського єпископа щодо викупу полонених. Окрім визволення членів власної громади, він долучався до звільнення варварів і навіть ворогів міста, за що отримував несхвалення. Пізніше їхня присутність в Арлі та велике скупчення різних культур в одному середовищі мало наслідком поширення різних несумісних з християнськими язичницьких традицій²⁸.

Наприкінці життя Цезарія у 529 р. місто Арль захопили франки, які хоч і сповідували ортодоксальну форму християнства, проте не хотіли дотримуватися ідеалів, які пропагував Цезарій. Владна верхівка не бажала відмовлятися від власності на користь допомоги бідним, про "ідеал чистоти" взагалі не йшлося. Разом із цим зменшився вплив церковної влади у місті²⁹.

У підсумку потрібно наголосити, що аналіз ролі єпископа як релігійного і політичного лідера на прикладі Цезарія Арльського дозволяє глибше зрозуміти трансформацію характеру єпископської влади у період між пізньою Античністю та раннім Середньовіччям. Цезарій Арльський виступає яскравим прикладом поєднання єпископами духовних обов'язків із суспільно-політичними функціями. У вказаний період вплив Цезарія був великим і знаковим. Він старався активно комунікувати не лише з духовенством та своєю спільнотою, але також бути дотичним до адміністративних справ, адже його головною метою було збереження і християнізація власної дієцезії. Політичну діяльність Цезарія можемо вважати тим, що в сучасному значенні окреслюємо як політичне богослов'я, сферою між суспільною філософією та християнським богослов'ям. Головними "політичними діями єпископа" в той час було управління митрополією, в яке входили опіка над спільнотою і монастирями, викуп полонених, комунікація з іншими єпископами, дипломатичні зв'язки зі світською владою. Таким чином, ми можемо зробити висновок, що поява так званих політиків-єпископів була радше вимогою того часу, а не їхнім власним та свідомим бажанням. Піклуючись про збереження християнської релігії, Церква мала вдаватися до стратегій, що змушували її виходити поза межі релігійної площини і займатися земними справами.

²³ Аларіх II (484–507) – король вестготів.

²⁴ *Vita sancti Caesarii episcopi Arelatensis, (BHL 1508–1509)*; introduction, translation, commentary Edoardo Bona. (Hakkert: Amsterdam, 2002), 13.

²⁵ William E. Klingshirn, *Caesarius of Arles: The Making of a Christian Community in Late Antique Gaul*. (The Catholic University of America: Washington D.C., 2004), 256.

²⁶ Теодоріх Великий (475-526) – король остготів.

²⁷ William E. Klingshirn, *Caesarius of Arles: Life, Testament, Letters*. (Liverpool University Press: Liverpool, 1994), 79.

²⁸ William E. Klingshirn, *Caesarius of Arles: The Making of a Christian Community in Late Antique Gaul*. (The Catholic University of America: Washington D.C., 2004), 133.

²⁹ William E. Klingshirn, *Caesarius of Arles: The Making of a Christian Community in Late Antique Gaul*, 260.

THE PHENOMENON OF BISHOPS-POLITICIANS IN THE EARLY MIDDLE AGES: THE EXAMPLE OF CAESARIUS OF ARLES

Viktoriia ROZLUTSKA
Ukrainian Catholic University
Theology Department
st. Ilariona Svetsitskoho, 17 Lviv, 79011 Ukraine
e-mail: Rozlutska.v@ucu.edu.ua
ORCID ID: 0009-0003-5999-9154

This article examines the activity of the early medieval bishop Caesarius of Arles (469/70–542), focusing on his role as an intermediary between church and secular authorities. The central argument of this article is that the evolution of the bishop's function from a purely ecclesiastical rank to a position with elements of political power was an unexpected consequence of the socio-political situation of the time.

The position of bishop in its original conception and under normal circumstances required supervision over a community of the laity and subordinate clergy. However, the area of activity of Caesarius of Arles, southern Gaul, was a politically and culturally unstable region in the late fifth and early sixth centuries due to territorial fragmentation, internecine wars, and the influx of extraneous cultures. This situation necessitated exceptional flexibility, and, as a result, bishops were expected to go beyond their existing powers and engage actively in resolving political issues.

By analyzing the correspondence, sermons, and hagiographical sources associated with Caesarius and his contemporaries, it becomes apparent that there was a certain tendency in the early Middle Ages that contributed to the formation of the image of the bishop-politician. This study aims to examine the development of this phenomenon, which became especially vivid in the hagiographic literature of the era.

The hermeneutic analysis of Caesarius' life provides insight into his modes of interaction with the authorities and the issues that preoccupied the Church in his time.

Although the person of Caesarius of Arles played a significant role within the process of Christianization in sixth-century Gaul, his political activity was not revolutionary. It was primarily focused on avoiding conflict and maintaining the status quo ante. Consequently, Caesarius's influence remained largely confined to doctrinal, pastoral, and moral and ethical domains. His ideas were not supported during his lifetime, instead they were implemented in the Church by his successors.

This study highlights the complex nature of episcopal authority in early medieval Europe, where bishops, while not always possessing direct political authority, nevertheless played a crucial role in governing and maintaining the stability of their communities.

Keywords: Early Middle Ages, Caesarius of Arles, bishops, politics, Christianization, hagiography.

REFERENCES

- Brown, Peter. *Through the Eye of a Needle: Wealth, the Fall of Rome, and the Making of Christianity in the West, 350–550 AD* (Princeton University Press, 2012), 792. (in English)
- Klingshirn, William E. *Caesarius of Arles: Life, Testament, Letters* (Liverpool University Press: Liverpool, 1994), 178. (in English)
- Klingshirn, William E. *Caesarius of Arles: The Making of a Christian Community in Late Antique Gaul* (The Catholic University of America: Washington D.C., 2004), 344. (in English)
- Le Goff, Jacques. *Saint Louis* trans. Gareth Evan Golrad (University of Notre Dame Press: Notre Dame, Indiana, 2009), 876. (in English)
- Merowingici et Karolini Aevi (I), Austrasicae 5*, MGH Epistolae 5, ed. Gundlach Wilhelm (Berlin, 1888). (in Latin)
- Proceedings of the 3rd Hagiography Conference, in the book *Saintly Bishops and Bishops' Saints*, ed. Ott S. John, Trpimir Vedris (Hagiotheca: Zagreb, 2012), 279. (in English)
- Rapp, Claudia. *Holy Bishops in Late Antiquity: The Nature of Christian Leadership in an Age of Transition* (University of California Press: Berkeley and Los Angeles, California, 2005), 346. (in English)
- Vita Beati Epiphani. Ennodius Ticinensis, ed. Migne J.P. (1847). (in Latin)
- Vita Episcopus Hilarii Arelatensis. Honoratum Massiliensis, ed. Migne J.P. (1847). (in Latin)
- Vita Germani Episcopi Autissiodorensis. Constantius, ed. Levison W., MGH Scriptores Rerum Merovingicarum, vol. 7 (Hannover and Leipzig: Hahn, 1920), 904. (in Latin)
- Vita Sancti Caesarii episcopi Arelatensis (BHL 1508–1509); introduction, translation, commentary Edoardo Bona (Hakkert: Amsterdam, 2002), 450. (in Latin)
- Wallace-Hadrill, John Michael. *The Frankish Church* (Oxford University Press: New York, 1983), 463. (in English)